

Stations-wandeling: De Zaan in beweging

Wormerveer-Zaandam 9 km

1 Inleiding

Deze wandeling is speciaal door het Zaans museum ontwikkeld bij de fototentoonstelling [Stroom, De Zaan in beweging](#). U begint op station Wormerveer en loopt in **9 km** via de Zaanse Schans naar station Zaandam. De wandeling volgt de rivier de Zaan van noord naar zuid en laat de wandelaar kennis maken met de bedrijvigheid aan de oevers van deze levensader van het oudste industriegebied van Europa. De route voert eerst over de westoever, steekt halverwege bij de Zaanse Schans het water over en vervolgt over de oostoever naar het eindpunt station Zaandam. Een afwisselende tocht door oude Zaan dorpen, gloednieuwe woonwijken, langs moderne en vergane industrie, cultuurbroedplaatsen en groene vogelrijke polders. Halverwege Zaandijk kan van 1 mei t/m 1 oktober het voetveer genomen worden, om de Zaan ook vanaf het water te beleven. Veel wandelplezier!

Let op: - Trek goede wandelschoenen aan. Aangezien de tocht door een verstedelijkt gebied gaat, gaat het grootste deel over verharde paden en wegen. Zorg ervoor dat u bij de fabrieken goed zichtbaar bent voor het vrachtverkeer.

**‘Take a look around
Let your eyes follow the stream
Of the river that always keeps
us company’**

Tim Knol in het nummer Currents, dat hij speciaal schreef voor de fototentoonstelling Stroom

Heen- en terugreis

Station Wormerveer en Zaandam liggen beide op de lijn Amsterdam-Uitgeest/Alkmaar. Er rijden meerdere treinen per uur naar Wormerveer. Kijk voor actuele tijden op www.ns.nl/reisplanner.

OV bij inkorten route

-Na 3,6: neem bij het Zaans museum de bus naar Amsterdam Centraal of pak de trein op station Zaandijk Zaanse Schans.

-Na 6,2 kan van de route afgeweken worden bij de Willem-Alexanderbrug, door de Paltrokstraat in te lopen. Sla rechtsaf bij de rotonde en wandel zo richting NS station Zaandam Kogerveld.

Horeca

Let op: de openingstijden veranderen regelmatig. Check ze daarom vooraf op de betreffende site. Onderweg zijn meerdere horecagelegenheden. Het Zaans Museum op de Zaanse Schans heeft een café met lunchkaart en is dagelijks van 10.00 tot 17.00 uur geopend.

Markering van de route

Let op! Deze stationswandeling is ongemarkeerd. Volg de beschrijving nauwlettend en loop in geval van twijfel altijd stroomafwaarts (richting het zuiden) dan komt u uiteindelijk vanzelf op de sluis in Zaandam.

Wandelen met het Zaans Museum?

Deze wandeling laat u de fototentoonstelling [Stroom, de Zaan in beweging](#), die van 29 september 2023 t/m 1 april 2024 in het Zaans Museum te zien is, in het echt beleven.

Documentair fotografen Bert Verhoeff en David Galjaard zijn nieuwe inwoners van de Zaanstreek. Zij legden het kantelpunt vast waarop de streek zich nu bevindt. In 125 nieuwe werken tonen beide fotografen een spannend tijdsbeeld van een streek in ontwikkeling. Sociale woningbouw naast torenhoge silo's, badpakken rondom oude voedselabrieken, recreatievaart tussen meterslange platbodems. Daarnaast portretteerden ze oude en nieuwe bewoners van de streek.

De tentoonstelling wordt in een regionale en nationale context geplaatst door Floris Alkemade en Tim Knol. Beiden spraken een audiotour in. Alkemade, architect en voormalig rijksbouwmeester, plaatst de transitie aan de Zaan in een breder Nederlands perspectief en verzorgt het essay bij de tentoonstelling. Muzikant Tim Knol ging met de geportretteerde bewoners in gesprek: hoe ervaren zij de transitie aan de Zaan? Hij beschrijft én bezingt de Zaan in een speciaal voor de tentoonstelling gemaakte soundtrack: Currents.

Deze wandeling kan in 2023-24 ook meermalen onder begeleiding van een ervaren fotograaf gelopen worden. Meer weten over het museum en alle activiteiten? Kijk op: www.zaansmuseum.nl

---

Routebeschrijving

1) De Zaan in beweging

De Zaanstreek is het oudste industriegebied van Europa. Aan de oevers van de rivier de Zaan, de levensader van de streek, trekt de kenmerkende industrie zich de laatste jaren steeds meer terug. Leegstaande fabrieken worden gesloopt of krijgen nieuwe bestemmingen, met andere bewoners of gebruikers. Veel industriegebieden in Nederland maken zo'n grote ruimtelijke en sociale transitie door, maar nergens is die verandering zo goed zichtbaar als langs de Zaan. Uniek aan de Zaanstreek is dat lang niet alle bedrijvigheid verdwijnt, waardoor hier een bijzondere mix ontstaat van wonen en werken.

- Neem vanaf station Wormerveer de uitgang centrum. Steek bij het stoplicht de N203 over en loop de stationstraat in. Blijf rechtdoor lopen tot u bij het WOII oorlogsherdenkingsmonument bent, een beeld van vrouw justitia. Sla aan de kade achter het beeld rechtsaf en volg de rivier stroomafwaarts, de Zaanweg op.

1) Fabriekswand

Te hoogte van Zaanweg nummer 48 zijn aan de rechterhand de oude directievilla's van de directeuren van de fabrieken en pakhuizen aan de overzijde van de Zaan te zien. Het merendeel van deze fabrieken heeft een nieuwe culturele, horeca of woonfunctie gekregen, zoals de oude rijstpellerij Hollandia en pakhuizen Saigon en Batavia. Voorbij de brug is de rijstfabriek van de firma Lassie echter nog altijd in vol gebruik.

- Steek bij de Zaanbrug de weg over en vervolg de wandeling over de Zaanweg op het trottoir onder de huizenrij rechtdoor, de Zaan steeds links houdend. Na 300 meter buigt de weg naar rechts van de Zaan af. Sla na deze bocht meteen linksaf de dubbele buurt op, langs de voormalige kunst drukkerij Mercurius.
- Vervolg de weg wanneer deze weer naar links afbuigt richting de Zaan en overgaat in het Zuideinde. Volg de oever tot de voormalige zeepziederij de Adelaar, bekroond met het indrukwekkende bronzen beeld van een adelaar. Volg hier de weg naar rechts die overgaat in de Prinses Irene-Brigade weg.

2) Cacao en zeep

Onderweg komt u meerdere Cacaofabrieken tegen en waar u ze niet ziet, ruikt u de cacao. De Zaanse cacaoverwerkende industrie is dan ook één van de grootste ter wereld. Tweederde van alle cacao die Europa via de haven van Amsterdam binnenkomt, wordt in de Zaanstreek verwerkt. De fabrieken liggen direct aan de Zaan, zodat de aanvoer van cacaobonen en de afvoer van cacaomassa over het water kan verlopen. Naast cacao is de streek een grote verwerker van plantaardige oliën, waar in het verleden oa. ook lokaal zeep van gemaakt werd, getuige het indrukwekkende voormalige fabriekspand van Zeepziederij de Adelaar.

- Sla de eerste weg linksaf de Hogeweg op en volg de stoep aan de linkerzijde van de straat.
- Ga rechtsaf bij de eerst zijstraat, de Soendastraat. Volg deze weg die kort overgaat in een fietspad en vervolgens in een straat met rijtjeswoningen aan beide zijden. Loop de Soendastraat uit en sla bij roeivereniging de Zaan rechtsaf de Lagedijk op. Volg deze weg de komende 1,5 km.

Alternatieve route voetveer Zandijk

Na een kleine kilometer kunt u bij de Zandijkersluis van 1 mei t/m 1 oktober zeven dagen per week van 10.00 tot 17.00 met het voetveer de Zaan oversteken en vervolgens van molen De Bonte Hen over de Zaanse Schans naar het Zaans Museum lopen. Vanaf hier kunt uw route vervolgen vanaf punt 5. Kijk voor actuele vaartijden en tarieven op www.voetveerzandijk.nl

- Sla na 1,5 km linksaf de N515 op. Je steekt nu met de Julianabrug de Zaan over. Neem aan de overzijde meteen de trap naar beneden aan je linkerhand. Je loopt nu de Zaanse Schans op. Steek schuin door de baroktuin voor de theekoepel/ tinnegieterij. Vervolg je weg langs het museum Zaanse tijd en loop de Kalverringdijk op.

3) De Zaanse Schans/ toerisme

Bijna 2 miljoen internationale toeristen bezoeken jaarlijks de Zaanse Schans en dat terwijl buurt officieel een woonwijk is. Vanaf de jaren zestig werden bedreigde Zaanse houten huizen naar deze polder verplaatst, met het oog op het behouden van deze unieke monumenten. Al snel verschenen de eerste dagjesmensen. Inmiddels is de Schans beeldbepalend voor de Nederlandse toeristenmarkt.

- Sla tegenover de rode brievenbus bij restaurant de Swarte Walvis rechtsaf over het hoge voetgangersbruggetje de overtuin omzoomd met hoge beukenhagen in en volg het Zonnewijzerpad. Achterin de tuin begint een schelpenpad dat tussen twee rijen knotwilgen voert. Volg dit pad tot u een bruggetje bent overgestoken en voor de ingang van de kuiperij staat. Sla hier linksaf en meteen na het bruggetje rechtsaf het Kraaienpad op.
- Volg het Kraaienpad als het bij de klompenmakerij een bocht naar links maakt. Bij het pakhuis de Vrede slaat u rechtsaf over de brug. Recht voor u ligt nu het Zaans Museum, waar u terecht kunt voor een bezoek aan de [fototentoonstelling Stroom, de Zaan in beweging](#) en een welverdiende pauze in het museumcafé.

4) Zaans Museum

Het Zaans Museum is in 1998 op de Zaanse Schans geopend om het Zaanse erfgoed te bewaken en bewaren. Het museum werd in 2009 uitgebreid met de Verkade Experience. In 2015 opende het Zaans Museum twee museumlocaties op de Zaanse Schans: de Kuiperij en het Wevershuis.

Andere dependances van het Zaans Museum zijn het Czaar Peterhuisje in het centrum van Zaandam en het Hembrug Museum. Naast de permanente presentaties zijn er jaarlijkse wisseltonstellingen te zien en worden er allerlei verschillende activiteiten georganiseerd.

- Tijd voor de tweede helft van uw tocht langs de Zaan over de Oostoever van de Zaan. Verlaat de Zaanse Schans over het voetpad dat langs de slagbomen van de parkeerplaats voert. U loopt nu recht op de rotonde op de Leeghwaterweg af. Steek deze drukke weg over door linksom de rotonde te nemen. Zo komt u op Pinksterdrie. Neem het pad aan de linkerkant dat evenwijdig aan de weg langs het pakhuis voert.
- Op de t-splitsing slaat u linksaf de Diederik Sonoyweg op. Volg deze weg tot u in de bocht aan de linkerhand het fietspad Haaldersbroek ziet. Ga hierin. Sla op de t-splitsing rechtsaf de klinkerweg op door het oude buurtschap Haaldersbroek.
- Na de brug slaat u rechtsaf het Kalf op. Hou het water aan uw rechterhand. Bij de kruising ter hoogte van nummer 88 de weg rechtdoor vervolgen over het Kalf.
- Blijf het Kalf volgen tot u bij de grote Gerkens cacaofabriek aan uw rechterhand komt en de weg voor het hek naar links afbuigt richting de Doctor H.G. Scholtenlaan. Volg hier het fietspad dat rechts van de weg loopt en vervolgens rechts afbuigt langs de Doctor H.G. Scholtenlaan.
- Sla voor de garage van het touringcarbedrijf Hellingman rechtsaf de Jonge Abraham op. U betreedt een gedeelte van de route dat over de openbare weg dwars door de industrie leidt. Zorg dat u de route volgt op de stoep aan de linkerkant van de weg.

5) Toegankelijke industrie

Van oudsher lopen woonwijken en industrie in de Zaanstreek in elkaar over. Met strengere regelgeving is er een steeds striktere scheiding ontstaan en is het minder vanzelfsprekend dat omwonende het fabrieksterrein op- en aflopen. Op dit punt in de route komt u als wandelaar echter wél heel dicht bij de industrie, die na het viaduct ook direct weer overgaat in een woonwijk.

Let op! Wees u de komende 200 meter bewust van het vrachtverkeer om u heen en let op uw eigen zichtbaarheid.

- Sla op de driesprong links af. Volg de stoep aan de linkerkant van de weg. U passeert de Zaanse Olieraffinaderij ZOR, waar plantaardige oliën worden gezuiverd. Na 100 meter gaat u rechtdoor onder het wit-blauwe viaduct door. Via de voetgangersdoorgang aan de linkerkant van de weg, komt u aan de andere kant van het hek in daar gelegen woonwijk terecht en kunt u uw weg rechtdoor vervolgen over de Oostzijde. Blijf deze weg de komende 600 meter volgen tot u de Paltrokweg kruist met aan uw rechterhand de Willem Alexanderbrug over de Zaan.

Inkorten route:

Bij de Willem-Alexanderbrug kan de route ingekort tot station Zaandam Kogerveld. Sla daarvoor van de Oostzijde linksaf de Paltrokstraat in. Sla rechtsaf bij de rotonde en wandel zo richting NS station Zaandam Kogerveld.

- Indien u de normale route vervolgt, steek dan hier de Paltrokstraat over en vervolg uw weg rechtdoor over de Oostzijde. Houd de cacaofabriek van Cargill/Gerkens aan uw rechterhand. Na 200 meter loopt u onder een spoorviaduct door. Vervolg hierna uw weg rechtdoor over de Oostzijde. U loopt al spoedig direct weer op de Zaanoever. Negeer zijwegen, ook als de weg na 450 meter bij het volgende viaduct overgaat in een fietspad.
- Vervolg de komende 500 meter uw weg over de Oostzijde. Negeer zijwegen, tot u op de kruising met aan uw linkerhand de Belgischestraat komt, waaraan de koepelkerk van het Apostolisch Genootschap staat. Sla hier rechtsaf het terrein van wooncomplex De Steven op. Loop rechtsom het hoge pand naar de Zaanoever. Sla bij de oever gekomen linksaf en vervolg hier uw route over de stenen kade. Aan de overzijde ziet u de oude koekfabriek van Verkade, waarin tegenwoordig oa. de bibliotheek gevestigd is.
- Na ongeveer 80 meter gaat de stenen kade over in een houten vlonder langs de Zaan. Betreed het vlonder via de stalen trap en loop zo verder langs de Zaan tot u na 200 meter via een stenentrap de grote sluis hebt bereikt. Sla hier rechtsaf en steek over naar de andere zijde van de Zaan.
- Aan de overzijde loopt u rechtdoor de winkelstraat in. U bevindt zich nu op de Gedempte gracht, deze winkelstraat leidt u automatisch naar NS station Zaandam het eindpunt van deze route, dat u na ongeveer 500 meter bereikt.

Colofon

Alle gegevens in deze beschrijving gelden onder voorbehoud van wijzigingen en eventuele drukfouten. De route en de beschrijving werden met de grootst mogelijke zorgvuldigheid samengesteld. Het Zaans Museum aanvaardt echter geen verantwoordelijkheid voor schade die wandelaars op enigerlei wijze zouden kunnen ondervinden door gebruik te maken van deze routebeschrijving of door het wandelen van de route. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, publicatie op internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het Zaans Museum.